1980
L
1038

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-271184-p0001-8

antecedo [illegible] [illegible] constituit no[m]i[n]e speciem

specialem ut [illegible] [illegible] speciem specialem Et

per modo[rum] applicabilis secundum diversorum [illegible] [illegible] distinctus

3[us] modus per respectum est magis per modum desce

dentis ab altero ut a patre vel ab avo Et hic

modus constituit no[m]i[n]e [illegible] ut patronomicum ut per [illegible] pro aminides

Et quia non patronomicum [illegible] [illegible] patrio ut

avorum [illegible] [illegible] non patronomicum nuncupatur

Nomen ergo patronomicum est a nomine proprio patrum

vel avorum derivatum [illegible] per modum descendentis

ab altero ut a patre vel avo [illegible] modus per [illegible]

[illegible] modus diminutionis [illegible] [illegible] [illegible] diminu

entis Et hic modus constituit no[m]i[n]e speciem dimi

nutivum ut flosculus lapillus Nomen ergo diminutivum

est quod a voce principalis descendit [illegible] [illegible] [illegible]

per modum diminuti ab altero Quartus modus

per respectum est magis per modum collectivi

G[illegible]

Gergonius

positivo · comparabilis · superlativo · specifice · [illegible]

alterius sub ratione comparabilis [illegible] vel speciei ut nomina
denominativa que sunt sub nomine adiectivo generale ut
speciale. Quartus modus adiacentis est modus per
modum denominantis alterius sub ratione possidentis
Et iste modus constituit nomen adiectivum possessivum
ut patronimicum possessivum Evandrius [?]. Nomen ergo adiectivum
possessivum est per modum denominantis alterius sub
ratione possidentis. Quintus modus adiacentis est
modus per modum denominantis alterius sub ratione di-
minutivi [?] alterius. Sextus modus adiacentis est
modus per modum denominantis alterius sub ratione col-
lective pluralitatis. Et iste modus constituit nomen adiectivum
collectivum ut turba gentilis populus. Nomen
ergo adiectivum collectivum est quod significat per modum denominan-
tis alterius sub ratione collective pluralitatis sive unio- [?]
lorum [?]. Septimus modus adiacentis est modus per modum
adiacentis alteri seu denominantis alterius sub ratione di-
visionis sive in partes. Et iste modus facit nomen adiectivum di-
visivum ut totus omnis. Nomen ergo adiectivum divisivum est quod significat
per modum adiacentis alteri ut denominantis alterius

574

sub ratione dicendi seu inicii. Quartus modus est ad-
iacentis et modus per modum denominantis alterum sub
ratione gentis vel patrie. Et iste modus constituit nomen gen-
tile ut latinus grecus teutonicus. Nomen ergo gentile
est quod per modum denominantis alterum sub ratione gentis
vel patrie. Quintus modus adiacentis et modus per
modum denominantis alterum sub ratione civitatis vel
oppidi. Et iste modus constituit nomen adiectivum patrie pro-
prie civium tale ut parisiensis erfordensis. Nomen ergo patrium
vel patrie quod dicitur a quibusdam nomen civitatis vel
oppidorum est quod per modum denominantis alterum sub
ratione civitatis vel oppidi.

Hic magister prosequitur modum [illegible] per modum adiacentis denominative sumptus in
[illegible] modos. Videtur quod est magis per modum adiacentis [illegible]
[illegible] alterum [illegible]. Et alio [illegible] magis per modum denominandi alterum
[illegible]. Et hic modus constituit nomen adiectivum denominativum [illegible]
intellectu [illegible] per modum [illegible]. Unde pro [illegible]
[illegible] adiectivum [illegible] ad [illegible] est [illegible]
[illegible] (Secundo pro [illegible] (Tertio [illegible]
[illegible] quod [illegible] et [illegible] denominativum [illegible]
dicto [illegible] quod [illegible] pro ut [illegible] sic [illegible]
[illegible] et [illegible]. Et [illegible]
[illegible] Secundo [illegible] modus per modum denominantis alterum
[illegible] informatio [illegible] alterius [illegible]
denominat [illegible] intellectus [illegible] alterius [illegible]
[illegible] informat [illegible]. Et modus [illegible] per modum denominantis alterum
[illegible] et [illegible] ergo [illegible]
[illegible] modus [illegible] adiectivum sub [illegible]
[illegible] alterius [illegible]
modos [illegible] sub [illegible]
[illegible] pro ut [illegible] per modum denominantis alterum [illegible] sub ratione [illegible]
[illegible] sub nomine adiectivo denominativo [illegible] pro ut [illegible] per
modum denominantis alterum sub ratione [illegible]

L 28 G

Canones peni= tentionales ex va= rijs ſanctorũ pon tificum decretis collecti / quo rum noticia viris eccleſia= ſticis nõ minus vtilis q̃ neceſſaria.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-271184-p0005-0

Eruditiſſimo Joāni Czeydler
Cuickauio artium Philoſophię magiſtro/ ſacrarumq̃ litterarum expoſitori Mathias Weyſman Cuickauius artium liberalium profeſſor .S.D.

ADmiror equidem humaniſſime Joannes plurimum homines
noſtre tempeſtatis: qui intentis oculis / ac ſummo conatu ter
re fecibus auro et argento tantope accedũt / vt deũ potius q̃z
iſta relinquere mallent. ſeq̃z ꝓpter ea multis / etiam contra na
turam vicijs inuoluunt / et a veri dei omnipotentis cultu adeo
declinant vt ſe ipſos hoīes eſſe penitꝰ. obliuiſcantur. Homo eñ ꝓpter deũ
creatꝰ eſt vt ipſi ſoli ſeruiret: cum inter cetera animalia ſolus ipſe imaginem
ſancte trinitatis / atq̃z animã rationalem tanq̃z precipuũ dei donum habeat:
vultũq̃z ad ſidera tollit erectũ / vt eo redeundum cogitaret: vnde ſe veniſſe
didicit. Recte itaq̃z ab antiquiſſimis Phenicũ phis Thophaſu. i. celi con
ſpector homo appellatꝰ eſt. Hinc eſt ꝙ gentes naturali quodã inſtinctu deũ
quidē eſſe / omnes cognouerunt: quãuis verũ inuenire non potuerunt / ſed
ꝓpter celeſtiũ corporum admiratione̅ Solem et Lunã cũ ceteris planetis ma
gna veneratione ꝓ vero deo magnope coluerunt Quippe vt preter alia fru
gum ſacrificia homines etiã illis immolare non dubitauere. Rhodij namq̃z
Saturno Salamini Diomedi: Lacedemones vero Marti hominem immo
labant. Quid de Thauroſticis dicam / qui Diane aduenas quoſcũq̃z cepint
(quorũ nũerus ingens) immolare ſolebãt? Quid de carthaginēſibꝰ q: Eu
ſebio autore: deos placare ſtudentes / ex nobiliſſimis adoleſcentibꝰ ducentos
publice ſacrificabant? Et ita pater filiũ / mater filiam ſuo admodum dilectam
demoni tanq̃z ouē pro ſalute: offerebat. Ecce mi Joannes gentium ſacrificia
vanis demonibus facta. quid nos / qui maiorē gratiã et fidem accepimꝰ / do
noſtro ſacrificare nō obligamur? Sed fit neſcio quomodo vt pre cunctis alijs
gentibꝰ maioris gratie dona accepimꝰ / magis ingrati deo inuenimur Vnuſ
quiſq̃z enim celeſtiũ contēplatiōe relicta / ab adoleſcentia iuxta viã ſuam gra
dit. alius in luxuriã / aliꝰ in auariciam. alius in ſupbiã. alij quoq̃z in alia vicia
grauiora prolabunt / et: qđ peſſimum eſt: tã diu immanēt / vt ea ampliꝰ pctã
eſſe non arbitrant: ſed oēm ſue felicitatis ſpem et miſeriaruʒ ſalutem inde ex
pectant. Et ita euenit vt hoīes dici nō merent: miſerabile dictu. Nunquid
illi lanã in porco / nodũue in ſirpo: vbi non eſt / querere vident? Cinamo
mũ hercle in almo non inuenient / nec botrum in vepribꝰ: neq̃z verã felicitatē
in terrenis. O res fletu potius et lachrymis q̃z riſu digniſſima. Quid eſt ꝙ
homo auro: argento: ſmaragdo: ʒmilace: corallo: hyacinctho et alijs q̃z plu
rimis gemmis colla ſua onerat / corpuſq̃z ſuum vitioſum purpura tegit / cum
intus mente improbꝰ exiſtat? Non faciunt certe meliorem equũ aurei freni ſi
alioquin non valet / ſed potius damnant. Rarus itaq̃z eſt inter multos hō / q

ſuorum criminū grauitatē penſaret / aut ſaltem ſeſe peccatorem cognoſceret ꝛ
veniam autem ſibi ipſi dat quilibet. Nemo enim vt Seneca inquit. ꝗ bene vi
uit / ſed ꝗ diu curat. Huic igitur humane demētie ſuccurrendum / Canones
penitentionales in publicū prodire / viſum eſt mihi digniſſimum: vt ex illis
delictorū ſuorum penam et criminū prauitatem facilius cūcti peccatores cog
noſcant atq; peccata diligentius auerſari conent̄ / cū intelligāt. Nihil eſſe qđ
adeo hominē deo diſſimilē faciat quemadmodum peccatum: vt angelorum
lapſus luce clarius oſtendit: deūq; creatorē ac redemptorem: tetricis illis vo
luptatibus mundi relictis / feruentius ament et colent Et ſic in dei Altiſſimi
ſeruitute reperti / ſpem eterne ſalutis accipere / et ſummā felicitatem acquirere
poſſint Tu autem militie diuine miles conſtantiſſime licet ſacre theologie per
plexis lucubrationibus (quibus aſſidue vacas) fatigatus fueris / illos tm̄
ſub nomine tuo publicatos acceptare et legere ne dedigneris precor. Sunt
etenī mei amoris erga te argumentum digniſſimum. Vale felici ſpiritu / bo
numq; tibi conſulito quodcunq;: et mutuo amore me ama. Hec Lips pri
die nonas Martias. Anno decimoſexto ſupra ſeſquimilleſimum.

Circa Canonū penitentionali

ũ n noticiā venit notandū q Canon vt in ꝓpoſito accipit eſt ſtatutū in cōci
lio generali vel prouinciali epiſcoporum autoritate factum. Penitētia vo eſt
virtus qua commiſſa mala cum emendatiōis ꝓpoſito plangimus / et dimus
et plangenda vlterius cōmittere nolum⁹ vt vult magiſter. iiij. ſnārū diſ. xiiij.
Et eſt ſacramentuz noue legis / quo hñ diſpoſito peccata remittuntur vt. c.
Firmiter de ſum. tri. et fide ca. In de dicunt Canones penitentionales. i.
regule penitētie pro delictis imponende. Canones etenim penitentiōales in
generali confeſſorem inſtituunt quo modo penitentia eſt imponenda / ſed ad
ſingularia diuiſum relinquunt ſacerdotibus honeſtis et doctis: qui perſona/
rum conditiones et criminū circumſtantias conſiderabunt / reſpicientes ad ta
les Canones tanq̃ ad directiuas regulas. Quia ſi contra Canones impo/
nunt / male imponunt. Poteſt tñ confeſſor ꝓpter circūſtantias et perſonarū
conditiones huiuſmodi penam a iure taxatam moderare in parte vel in toto.
vt notat gloſ. in. c. Si is xxiij. q. iiij. vt quando cōfitentē ſufficiēter viderit
contritū? Vel quia aptum locū vel tempus coueniens / vel fortitudinem ad
ſuſtinendam talem penā non habuerit: vt quia pauper eſt / debilis / multum
ſenio grauatus. His eñ huiuſmodi penitētia non eſt imponenda quam Ca
nones dicant. Sed ipſis tantum inſinuanda: vt peccator cognoſcat q̃ grauis
ſit culpa ſua: ob id aliquādo maior aliqñ etiā minor pena pctōri imponēda
eſt ꝑ delictis / prout grauitas vel criminis leuitas cū alijs circumſtantijs ex
poſcit. Et q̃uis delictorum multitudo et crudelitas criminis grauem penam
ſcdm Canonum ſtatuta requirant / ſacerdos tamē confeſſor in tali pena impo
nenda auſterum ſe iudicare non debet / ne peccatorem in deſperatiōis ꝑiculum
ducat. Poteſt eñ aliquādo penas ꝑ ſacros Canones expreſſas minuere ſm
q conditiones penitentis notauerit. Nam vbi paterfamilias larg⁹ eſt / diſpē
ſator eius non debet eſſe tenax. Si enim deus benignus eſt vt quid ſacerdos
eius auſterus vult apparere / Facilius enim eſt deo rationem reddere pro mi
ſericordia / q̃ crudelitate. Hec in. c. Alligant. xxvi. q. vij.
¶ Ordo autem Canonum penitentialium et nūerus eorundem licet a theo/
logie ſacre et Iuriſperitis ꝓfeſſoribus differenter ſit traditus. Hij enim plu
res alij vero pautiores aſſignant / vt dñs angelus eos ad vigenarium nume
rum reducit Hoſtienſis autem Canones diſtinguit. xlvi. penitentionales.
Inter ceteros tñ doctores Athanaſius (nobis in hoc tractaculo imitand⁹)
ſn quadraginta ſeptem eos partit / penas delictorū ſpecificas exprimentes a
quibus tamen confeſſor ex multis cauſis poteſt recedere / ⁊ penaz mitiorem in
iungere vt Panor. et dñs Abbas ſuper. c. Significauit de pe. et remiſ.
ſatius notant.

Incipiunt Canones peniten-tionales ſecundum proceſſum venerandi patris A-ſtexani / Ordinis minorum / per varios caſus expreſſi atq; in tractatulū breuiter collecti.

Primus.

¶ Pro peccato mortali penitentia de rigore iuris eſt iniungenda ſeptennis vt notat .c. Hoc ipſum .xxxiij. q. ij. et in .c. Predicādū .xxij. q. j. Caſus eſt ꝙ poſt penitentiam ſeptēnem/penitentes ad priſtinum ſtatū redire pn̄t. Et dr de rigore iuris .qz Panor ſuꝑ .c. Deus qui / extra de peniten. et remiſ. dicit ꝙ nō eſt neceſſe vt quis tantam penitentiam agat/qz hoc eſt ordinarium. Sed poteſt eſſe tanta contritio et alie qualitates alleuiantes delictum ita ꝙ non ſit neceſſe tam longam penitentiam agere. Et hoc notat glo. c. Sunt plures de peni. diſ. iij. in verbo mille.

Secundus

¶ Preſbiter Si fornicationē fecerit (quāq; ſecundū Canones apoſtolorū debeat deponi tamē iuxta autoritatem beati Silueſtri: ſi in vicio non ꝑdurauerit) decem annis penitenciam agat / ſacco indutus humi adhereat: trib9 menſibus continuis a veſpera vſq; ad veſperam pane et aqua vtatur Exceptis dominicis diebus et feſtis: quibus annis expletis poteſt eum epiſcopus ad priſtinum ſtatum reuocare. Modus autem huiuſmodi penitentie decennis / in ſumma Aſtenſis magis ſpeciuocatur. Hec in. c. Preſbiter. lxxxij. diſtin. Et canon ille eccleſie occidentalis ſacerdotes tangit omēs: non autē orientalis que votum continentie nō obtulit vt. c. Aliter. xxxi. diſ.

Tertius

¶ Si preſbiter filiam cognouerit ſpūalem / quā ſcz baptiſauit aut confirmatione vel baptiſmo tenuit: aut que ſibi cōfeſſa fuit / penitentiam debet agere xij. annis / et etiā ſi crimen ſit manifeſtum deponi debet: et ꝑegrinando. xij. annis peniteat / et poſtea monaſterium intret in tota vita ſua ibidem moraturus. Epūs vero qui talia commiſit peniteat xv. annis. Ipſa vero cum qua delictum ꝑpetratum eſt om̄ia debet relinquere / et bona ſua pauperibus dare et conuerſa fiat: vſq; ad mortē in monaſterio deo ſeruire dz. xxx. q. j. c. Si quis ſacerdos: et. c. Non debet.

Quartus

Quicunq; filiam ſuam ſpūalem vel matrē cognoſcit / ſeptē annis peniteat: et ſiliter ei conſentientes. c. Non oportet. xxx. q. iij.

Quintus.

Quicunq; contrahit cum aliqua alii ꝑ verba de pn̄ti deſponſata / illa dimiſſa lx. diebus in pane et aqua ieiunet: et annis ſeptem ſequentibus peniteat. Hec: c. Accipiſti extra de deſpon. duo.

Sextus.

Cognoſcens duas commatres vel fratris vxorem/ aut duas ſorores/ aut ma
trem et filiam/ ad minus octo annis peniteat. licet plus deberet. c. Si pater
xxx. q. iiij. Ipſa aũt penitentiã agat ſm formam ſupra traditam.

Septimus.

Qui cognouerit monialem decem annis peniteat et ſimiliter ipſa ſm formam
ſupra dictã. xxvij. q. j. De filia: et. c. Deuotam/ In quorũ primo. c. dicit ꝙ ſi fi
lia epiſcopi vel preſbiteri vel dyaconi poſt votũ ſolemne contraxerit matrimo
niũ/ ad ſacram cõmunionem nõ admittat. Niſi marito defuncto penitentiam
egerit. Si aũt eo viuente deceſſerit et penitentiã egerit/ et communionem pe
tierit: tantũ in fine vite eam recipiat. In ſecũdo. c. dicit ꝙ deuota peccãs non
eſt recipienda in eccleſia: niſi peccare deſierit/ et deſinens penitentiam egerit
decem annis. poſtea ad cõmunionẽ recipiat. et anteq̃ʒ in eccleſia admittatur
ad orationem/ ad nullius chriſtiane mulieris cõuiuium accedat.

Octauus.

Quicunqʒ ignoranter cognoſcit duas ſorores: vel matrẽ et filiaʒ ⁊ vel amitã
et neptem peniteat ſeptem annis. Si aũt ſcienter/ ꝑpetuo priuetur cõiugio vt
xxxiiij. q. ij. Si quis cum duab⁹: et. c. ſequenti.

Nonus.

Qui ducit in vxorem eam quã per adulteriũ prius polluit quinqʒ annis pe
nitentiam agat. xxxi. q. j. Nec obſtat matrimoniũ Dauidis cũ Berſabea prop
ter certas cauſas.

Decimus.

Qui contra naturaʒ peccauerit/ ſi clericus fuerit deponi debet aut religioni
tradi/ vbi corrigibilis apparet: ad perpetuã penitentiam agendã. Si võ lai
cus ſit/ a cetu fideliũ vſqʒ ad condignam ſatiſfactionem debet fieri alienus. c.
Clerici: extra de exceſſ. prela. Hoc enim vitium maius eſt q̃ʒ matrem cogno
ſcere. xxxij. q. vij. c. Adulterij. Unde btũs Auguſtinus Adulterij inquit ma
lum fornicationem vincit/ vincit aũt ab inceſtu. Peius eñ eſt cum matre q̃ʒ
cum aliena vxore concubere: ſed omniũ horum peſſimum eſt quod contra na
turam fit: vt ſi vir membro mulieris non ad hoc conceſſo voluerit vti. Quo
cunqʒ eñ modo tale peccatũ exerceat ꝓ̃terq̃ʒ inter feminam et virum ordinate
in vaſe debito/ vitium cõtra naturam ⁊ ſodomiticũ iudicatur vt Raymund⁹
inquit. Hoc itaqʒ peccatum alio noĩe peccatũ clamans in celũ appellat. Cla
mor autem ille criminis illius vindictam a deo poſtulare ſignificat.

Vndecimus.

Si quis cum brutis coierit plus q̃ʒ ſeptem annis peniteat. Similiter pro in
ceſtu vt notatur. c. Hoc ipſum. xxxiij. q. ij. et. ſ ſequen. Hoc aũt: vbi dr ꝙ
ſi relicto naturali vſu/ contra naturam mõ ſodomitico fornicamur: vel vſqʒ
ad coitum brutorum animalium prolabimur premiſſum ſpatium penitentie
tranſcendere cogimur.

Duodecimus

Preſpiter qui clãdeſtinis nuptijs intereſt triennio ſuſpendatur. Si võ cul
pa poſtulauerit/ grauius puniatur: extra de clandeſt. de ſpon. c. Cũ inhibitio

Decimuſtertius.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-271184-p0010-8

Qui votũ ſimplex violauerit tribus peniteat annis vt in c. Si vir. xxvij. diſ
Vbi dicitur ꝙ ſi vir votũ ſimplex virginitatis habẽs vxori adiungit-vxorẽ
poſtea non dimittat-ſed tribus annis puniatur.

Decimusquartus

Sacerdos qui excõmunicatus celebrauerit debet triennio penitere et ſecũda
quarta et ſexta ferijs a vino et carnibus abſtinere xi. q. iij. c. De illis. Penã
vero degradati et adhuc celebrantis notat c. Accedens. l. diſ.

Decimusquintus.

℄ Homicida voluntarius ſine ſpe reſtitutionis deponatur et ſeptem annis
peniteat vt diſ. l. c. Miror vbi dicitur ꝙ poſt patratum homicidiũ ſacerdo
tale offitium miniſtrari non poteſt ſed debet ſacerdos talis lachrimarũ fonte
tam immane flagitium diluere-vt talibꝰ ſaltem remedijs curatus ſalutis poſ
ſit inuenire remedium. Et. c. Si quis extra de homi. volun. et caſ.

Decimusſextus.

Homicida caſualis peniteat quinqꝫ annis-et hoc ſecundũ Raymundum ſi
culpa caſum precesſerit-Aliter non vt habetur in. c. Eos vero. l. diſ.

Decimusſeptimus.

Si quis homicidium fecerit ꝓpter neceſſitatem euitabilem peniteat duobus
annis. c. De his clericis. l. diſ. que ſi ineuitabilis eſſet-in nullo ſibi impu
taret vt in. c. Clerico. eadem diſ. et in. c. Ioãnes-extra de homici. vol. et. caſ.
et. c. Quidã-eodem ti. Et hoc eſt verum quo ad culpam. Sed bonum eſſet ꝙ
peniteret ad cautelam et ad innocentiam ſuam eccleſie oſtendendã extra eodẽ
c. Interfeciſti. Sed ſi quis per inſaniam homicidium cõmittit nõ imputat
et. c. Illa cauenda. xv. q. j. et in clementina. Vnica de homi. volũ. et caſ.
Etiã qui intuitu diſcipline licet incaute percuciẽdo occidit-deponit vt in c. ꝓ
ſbiterum extra de homi. vol. et caſ. Aliter tamẽ habetur. c. Si quis non irat
xv. q. j. Qui aũt latronem occultũ occidit quẽ viuum comprehendere potuit
xl. diebꝰ non intret eccleſiã-et alias penitere debet vt extra de ho. vol. ⁊ caſ.
Interfeciſti. Qui vero paganum occiderit vel iudeum. xl. diebus peniteat
l. diſ. ꝗ. Qui vero odij.

Decimusoctauus.

Matricida peniteat. x. annis ſcðm formaꝫ traditã in. c. Latorẽ. xxxiij. q. ij.
Vxoricide vero grauior pena debet imponi Et hoc non quidem ꝙ illud pecca
tum ſit grauius iſto Sed quia homines proniores ſunt ad occidendum vxo
res ꝗꝫ matres Maius eñ peccatum eſt occidere matrem ꝗꝫ vxorem vt Bo
nauen. ſuper. iiii. ſententiarum.

Decimusnonus.

Qui preſbiterum interficit peniteat duodecim annis vt. c. Qui preſbiterum
extra de peni. et re. De pena vero eius qui monachum occidit-clericum-dy
aconum vel ſubdyaconum habetur. c. Qui occiderit. xvij. q. iiii. Sed de pe
ni. eius qui in domini ſui mortem machiatur habet. xxiij. q. vi. ꝗ. Si quis

Viceſimus

℄ Qui iniuſte alium ad mortem accuſat. xl. diebus in pane et aqua ieiunet
et pr. vij. annos peniteat. et hoc ſi accuſatus fuerit occiſus Si vero mem
brum tantũ perdiderit-triennio tm̃ peniteat vt. c. Accuſaſti extra de accuſa.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-271184-p0011-3

Viceſimuſprimus

¶ Periurus quadraginta diebus in pane et aqua ieiunet Et ſeptem annis ſequentibus peniteat Et ſemper ſit in penitentia interiori vt in ca. Quicunqꝫ vt. q. j. Caſus ibi, eſt ꝙ infamis efficit qui ſciens deierare preſumit, nec talis in teſtimonium recipiatur vt et. c. eadem.

Viceſimuſſecundus

Qui cōpulſus fuerit a domino ſcienter peierare, ſi liber ſit. xl. diebus in pane et aqua ieiunet. Et hoc ſecundum gloſ. poteſt intelligi continue vel interpalatim: et ſeptem annis ſequentibus peniteat. Non tantum in pane et aqua vt gloſa dicit. Si vero ſeruus eſt illius qui eum peierare coegit, tribus quadrageſimis: et ferijs legittimis ſecūda, quarta et ſexta. Et hoc notatur in. c. Qui compulſus. xxij. q. v.

Viceſimuſtertius

¶ Qui periurat in manu Epiſcopi, vel in cruce conſecrata peniteat tribus annis. Si vero in cruce nō cōſecrata, vno anno Qui vero coactus et ignorans iuris ignorantia: et poſtea cognoſcit, peniteat tribus quadrageſimis vt in c. Qui peierat. xxij q. v. Qui vero coactus ꝓ vita redimenda vel qualibet alia neceſſitate periurat, quia plus corpus q̄ꝫ animaꝫ dilexit: tribus quadrageſimis peniteat eadem queſt. ca. et Si quis coactus.

Viceſimuſquartus.

Qui ſcienter falſum iurat vel alium iurare cogit. xl. diebus ieiunet in pane et aqua et ſeptem annis ſequentibus nunq̄ꝫ ſit ſine pena interiori Alij vero ſi conſcij fuerint ſimiliter peniteant. ca. Si quis peierauerit. xxij. q. v.

Viceſimuſquintus.

¶ Qui menſurat in falſa menſura, triginta diebus in pane et aqua ieiunet vt in. c. Vt menſure extra de Emp. et ven. Pena vero falſari litterarum habetur in. c. Ad audientiam extra de cri. falſ. Caſus ibidem eſt ꝙ clericus falſans ſigillum principis deponitur: et caracter ei imprimatur et in exilium mittatur.

Viceſimuſſextus.

Qui frangit penitentiam ſolēnem ſiue redeundo ad priora crimina vel ſimilia ſiue redeundo ad negotiationē vel militiam ſecularem que ſibi fuerant interdicta: ſola intra eccleſiam fidelibus oratione iungantur a communione ſuſpenduntur: et a catholicorum conuiuijs ſeparantur et debent penitere decem annis, et cōmunicent in fine vite. c. Si qui vero: et. c. de his qui de penite. diſ. v. et. xxxiij. q. ij. c. De his vero.

Viceſimuſſeptimus.

¶ Qui canit miſſam et non communicat debet vno anno penitere: et interim miſſas non canere nec legere. de conſ. diſ. ij. cap. Relatum: et extra de celebra. miſſarum. c. de homine vbi caſus ponit ꝙ grauius peccat qui conficere ſimulat et non conficit, quam qui in mortali conficit.

Viceſimuſoctauus.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-271184-p0012-9

¶ Preſbiter qui laycum mortuum inuoluit in palla altaris peniteat decem annis et menſibus ſex ſit excommunicatus. Dyaconus vero triēnio et ſex menſibus vt. c. Nemo per ignorantiam. De conſ. diſ. j.

Viceſimuſnonus.

¶ Qui ſacrilegium committit, eccleſiā violando vel chriſma vel calicē ſacrū manibus pollutis accipit vel ſimilia ſacrilegia committit, peniteat ſeptem annis. Primo anno extra cemiterium qđ violauit conſiſtat. Secundo anno ante fores eccleſie. Tertio anno in eccleſia. Et in hoc triennio carnes nō comedat vinū non bibat niſi in paſcha et natali domini. non offerat nec cōmunionem ſacram accipiat. Quarto autem anno communicabit: et in illo, et in quinto, et in ſexto, et in ſeptimo tribus ferijs a carnibus et vino abſtineat ieiunando vt in. c. De viro nephando. xij. q. ij. Comburens autem eccleſiam. xv. annis peniteat et eam reſtituat. xvij. q. iiij. ſ. Siqs De pena vero raptoris ſiue furis rei eccleſiaſtice. et de pena furis et effractoris tam clerici q̄ꝫ laici, habetur eadem. queſ. 4. Pecunia. et. 5. Si quis clericus.

Triceſimus

Si parentes frangunt ſponſalia filiorum aut filiarum a cōmunione triennio ſeparantur. ſimiliter filij, ſi in culpa fuerint. Si tñ filij ſm ꝓmiſſionem factā contraxerint, accuſant vtriꝗ ſcꝫ quo ad penam eccleſie. nō aūt quo ad reatū ex quo dederunt operam in contrarium. xxxi. q. iij. Si qui parentes

Triceſimuſprimus.

Qui blaſphemauerit publice deum vel aliquem ſanctorum et maxime beatam virginem illi debet epiſcopus hanc penitentiam iniungere ſcꝫ vt ſeptē diebus dominicis pre foribus eccleſie in manifeſto dum miſſa cātatur exiſtat et vltimo illorum dierum dñicorum pallium et calciamenta deponat: et corrigiam ligatā circa collū habeat. et ſeptē precedentibus ſextis ferijs in pane et aqua ieiunet eccleſiā nequaq̄ꝫ ingreſſurus, et quolibet predictorum dierum tres pauperes vel duos vel ſaltem vnū reficiat ſi poteſt. Et ſi non pōt, hec pena in aliam commutetur. Quod ſi rēnuerit agere omnia ſupradicta, interdicatur ſibi eccleſia, et in morte eccleſiaſtica priuetur ſepultura extra de maledicis. c. Statuimus. Secundum tamen canonem antiquum, clericus erat degradandus et laicus excommunicandus. xxij. q. j. Si quis per capillū vt latius in ſumma Aſcenſis explicatur

Triceſimuſſecundus.

¶ Preſbiter confeſſionem reuelans de iure antiquo debet deponi, et omibꝰ diebus vite ſue debet ignominioſus peregrinari. vt in c. Sacerdos ante oīa de peni. diſ. vi.

Triceſimuſtertius.

Qui in dicendis horis et alijs in diuinis officijs diſcrepat a conſuetudine metropolitane eccleſie proprie ſex menſibus priuetur cōmunione, ſi ex cōtēptu acciderit. vt in. c. De his xij. diſ.

Triceſimuſquartus

Epiſcopus qui ſine iuſta cauſa clericum inuitum et reclamantem / vel penitus abſolute ordinat vno anno ſuſpendatur vt in . c . Epiſcopus qui : Et c . ſequenti lxxiiij . diſ.

Triceſimuſquintus

Epiſcopus qui correctionem de venditione miſteriorum diſſimulat duobus menſibus ſuſpendatur. Preſbiter . iiij . Dyaconus tribus . Subdyaconus et ceteri ad arbitrium iudicis penitere debet . c . Quicquid inuiſibilis . j . q . j.

Triceſimuſſextus

¶ Sortilegus quadraginta diebus peniteat vt notatur in . ca . In tabulis extra de ſor.

Triceſimuſſeptimus.

Qui videt in aſtrolabio duobus annis peniteat vt in ca. Ex tuarũ de ſortile.

Triceſimuſoctauus

De ſtilla ſanguinis altaris cadentis ſuper terram vel aliquid aliud ꝓpter preſbiteri negligentiam ob id preſbiter penitere debet quadraginta diebus. Si vero ſuper palla altaris ceciderit quattuor diebus peniteat vt in . c . Si per negligentiam . de con . diſ . ij.

Triceſimuſnonus

Si quis eukariſtiam propter ebrietatem vel voracitatem ſi laicus / peniteat xl . diebus . ſi clericus vel monachus vel preſbiter ſiue dyaconus . vij . peniteat diebus . Si vero epiſcopus nonaginta diebus . Si vero cauſa infirmitatis euomuerit / ſeptem diebus peniteat vt in . ca . Si quis per ebrietatem De conſe . diſt . ij.

Quadrageſimus

¶ Quando mus corrodit vel comedit corpus Jeſu ſiue ſacramenti hoſtiaꝫ ſacerdos quadraginta diebus peniteat . qualem autem penitentiam agere debet explicatur in . ca . Qui bene non : de con . diſ . ij . Et Bonauen . ſuper quartum ſenten . diſ . xiij . latius videatur

Quadrageſimuſprimus.

¶ Qui domum vel arcam voluntarie accendit / ſublata vel incenſa omnia reſtituat / et tribus annis peniteat . vt notatur in . c . Si quis domum extra de iniurijs . quod ſi ex odio vel iniuria id fecerit excommunicari debet / nec abſolui / donec ſatiſfecerit et iurauerit ꝙ ignem de cetero non imponat Imponitur aũt ſibi vt Hieruſolimam vel in Hiſpaniam vadat in dei ſeruitio anno integro ibi moraturus Sed ſecundum leges qui in ciuitate opera dato incendium fecerit / ſi ſit humilis / ſubiciatur beſtijs Si ſit in aliqua dignitate . decapitetur vel in inſulam religetur . L . finali . ff . de incendijs / ſecundum Hoſtienſem autem debet comburi in igne per eum ſtructo.

Quadrageſimuſſecundus.

¶ Qui communionē dederit vel acceperit ab heretico / et neſcit hoc ab eccleſia prohibitum et poſtea intelligit / peniteat vno anno. Si vero ſciuit peniteat decem annis: vel ſcōm aliquos ſeptez vel vt alijs placet quinquennio penitentiam agat Qui vero hereticum celebrare permittitit miſſam in eccleſia catholica per iuris ignorantiam / quadraginta diebus peniteat Si vero pro reuerentia eius / per annum peniteat Sed ſi pro damnatione eccleſie ꝓijciatur ab eccleſia ſi impenitens fuerit / alioquin decem annis penitere poteſt. Si vero relicta eccleſia et ad hereticos trāſierit et alios ad hoc induxerit peniteat duodecim annis. vt notatur in .c. Si quis dederit .xxiiij. q. j.

Quadrageſimuſtertius

¶ Patronus qui res eccleſie dilapidauit vno anno peniteat vt notatur .c. Alijs .xvj. q vij.

Quadrageſimuſquartus

Qui pacem cū proximo ſuo non facere iurat vno anno a cōmunione corporis et ſanguinis domini ſit ſegregatus reatū ſuū elemoſinis et lachrimis: et quantis potuerit ieiunijs abſoluat. vt in .c. Qui ſacramēto. xxij. q. iiij.

Quadrageſimuſquintus.

Qui ſcienter rebaptiſantur ſeptem annis peniteant: et quarta et ſexta ferijs et tres quadrageſimis ieiunent. Et hoc ſi fecerint pro hereſi introducendo Si autem ꝓ munditia putauerint trib⁹ annis ſimiliter peniteant vt in. c. Qui bis. de cōſ. diſ. iiij. et extra de apoſt. et re. bap. c. Ex litterarū. De pena vero talium latius habetur. c. Eos de conſ. diſ. iiij.

Quadrageſimusſextus.

Qui domum ſuam magicis et incantationibus luſtrat. vel huiuſmodi homines in domum ſuam ducit cauſa exquirendi aliquid ab eis arte magica quinquennio peniteat. Similiter qui alijs hoc conſulunt vt in .c. Qui diuinationes et .c. Non liceat. xxvi. q. v.

Quadrageſimusſeptimus

Quicunq̨ vxorem adulteram cognoſcit anteq̃ peniteat / tribus annis peniteat vt notatur in .c. Si quis ſcdo. xxxij. q. j. Qui vero cognoſcit eã penitentem / ante penitentiam peractam / peniteat duobus annis vt in .c. Si quis primo eadem queſtione. Sed quomodo mulieri penitentia ſit iniungenda partum alterius ſupponenti vel etiam de non ſuo viro concipienti habetur extra de peni. et remiſ. c. Officij. Et tantũ de canonibus penitentionalibus dictum ad preſens ſufficit.

Dubitatio circa dicta.

Quare eſt ꝙ in noua lege penitentia peccatorum plus ſit aggrauata q̃ in lege veteri figurata: cum tamen lex noua ſit lex miſericordie atq̨ tempus plenitudinis et gratie. Nam Maria ſoror Moyſi in veteri lege lepra percuſſa / ſeptem ſolũmodo diebus extra caſtra penitentiam feciſſe Nũeri. xij. legit᷑. Nos vero pro peccato mortali per leprã ſignificato / penitẽtiã ſeptennẽ agere iubemur. Reſpondet᷑ quia in noua lege eſt maior ingratitudo propter maiorem gratiam acceptam. et maior contentus ꝓpter maiorem dignitatem noue legis in qua Chriſti ſanguis effuſus eſt: ob id et grauior pena imponitur. Iſta tamen penitentia non quidem propter temporis diuturnitatem: ſed propter ſpecialem ſignificationem imponitur. Nam per mortale peccatum ſeptem dona ſanctiſpiritus amittimus / vel vt alijs placet tres dotes anime et quattuor corporis: quas per ſeptenarium numerum recuperare neceſſe eſt. Sed ꝙ in noua lege quo ad annos ſit multiplicata / ex iam dictis patet. Hinc eſt ꝙ dominus per Ezech. patribus noſtris in veteri lege locutus eſt. Diem ꝓ anno dedi tibi.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-271184-p0016-1

In penitencia autem que pec-
catorem conſiderare oportet beatus Auguſtin⁹
in li. de peni. docet dicens.

Conſideret peccator qualitatē criminis in loco: in tempore: in
perſeuerantia: in varietate perſone: et quali fecerit hoc tēpta
tione et in ipſius vicij multiplici executiōe. Oportet eñ penitere
fornicantem ſm excellentiam ſui ſtatus, aut officij: aut ſcdm
modum meretricis et in modo ſui opis' et qualiter ſuā turpitu
dinem peregit: ſi in loco ſacrato: aut cui debuit excellentiam fidei: vt ſunt
domus dñorum: aut aliorum multorum: ſi in tempore orationi cōſtituto: vt
feſtiuitas ſanctorum et tpa ieiunij. Conſideret quantū pſeuerauerit: et defle-
at q̄ perſeuerāter peccauit: et quanta virtus fuerit in pugnatione. Sunt qui
non ſolum non vincunt: ſed vltro ſeſe peccato offerunt, nec expectāt tēpta
tionem ſed preueniunt voluntatem et pertractant ſecum que multiplici acci-
one vicij delectabiliter peccauerint. omnis iſta varietas confitenda eſt et de-
flenda: vt cum agnouerit quod peccatum eſt multū, cito inueniat deum ppi
cium. i. cognoſcendo augmentum peccati inueniat ſe cui⁹ etatis fuerit: cuius
ſapientie et ordinis: et ſtatum omnem alterius non peccantis immoret
in iſtis ſingulis: et ſentiat modum crimis: purgans lachrymis omnem
qualitatem vicij. Defleat virtutem quam interim caruit. Dolendum eſt eñ
et dolore purgandum eſt non ſolum quia peccauit, ſed q̄ ſe virtute priuauit
nam licet ſperet ſe conſecuturū veniam, dolere tamen poteſt quia non prome
ruit vnde remunerari confidat. anxietur et doleat q̄ modo effugiens de pre-
teritis penam: miſer tamen non inde expectet gloriam, cuius om̄e tempus
quoniam breuiſſimum eſt debuit decertaſſe ad conſequendum premium.
Defleat etiam quoniam offendens in vno factus eſt omnium reus: ingrat⁹
enim extitit qui plenus virtutibus deum non omnino timuit. In hoc enim Jacobi. ij.
quiſq; peccator fit culpabilior quo eſt deo acceptior. Ideo enim Adam plus
peccauit: quia omni bono abundauit. Etiam alio modo offendens in vno
reus eſt omnium: quia omnes virtutes patiuntur detrimentū ab vno vitio
Nam ſi quis cadit in auaritiam, largitatem deſtruit: et etiam caſtitatem
minorauit. Amore enim pecunie vel violaret caſtitatem vel ſaltem minus
amaret. Si enim tanta propter deum ad huc caſtitas ineſt, et nolit eandem
perdere. tamen ſaltem minori gaudio minori affectione tuetur eā, vbi videt
inde procedere damnum pecunie. ſicq; et in alijs, que et ſi non expellantur
tamen perceptione vnius vicij vel ſatis vel parum minuuntur vel intētione
deteriorantur. vnde omnis virtus amiſſa cuiuſcunq; criminis eſt deflenda:
et de omnibus indulgentia petenda eſt. Animaduertere etiam oportet et ani-
aduertendo deflere animam proximi, quaz deo fornicator eripuit vel ereptā

in malo confirmauit: etiam ꝙ exemplum extitit mali in operatione ſui crimi-
nis: cui magis profuiſſet ſi alijs fuiſſet cauſa conuerſionis: gemat itaq3 ali
orum vitam in ſua corruptam: vel in corruptam non conſeruatā: et cōmodū
ꝓximi quod dediſſet exemplo boni: de triſtitia doleat quā bonis peccādo in
tulit, de leticia quā eis non adhibuit. Et non ſolū cogitet; quid et qualiter
fecerit, ſed q̄3 iniuſte deum (vt diximus) peccando offenderit. Timeat il-
Mathei. vi. lam veritatis ſententiam Non poteſtis duob9 dominis ſeruire. Timeat ergo
ne omnia bona que fecit dum in vno peccato perſeuerauerit: excommuni-
catione mala perdiderit: vt qui ſeruiuit diabolo per crimen, deo quas obtu
lerit amiſerit virtutes. Pium tamē eſt credere vt recepta dei gratia, que in
eo deſtruit omnia mala priora, remuneret bona. vt cū deſtruxerit qḋ ſuum
non inuenerit, amet et diligat bonū qḋ etiam in peccante plantauit. In his
omnibus dolens aut relinquat ſeculum: aut ſaltem illa que ſine admixtione
mali non ſunt adminiſtrata: vt mercatura et militia, et alia que vtentibus
ſunt nociua, vt adminiſtrationes ſeculariū poteſtatum: niſi his vtatur ex
obedientie licentia ponat ſe omnino in poteſtatem iudicis. In iuditio ſacer
dotis: nihil ſibi reſeruans ſui, vt omnia eo iubente paratus ſit facere pro re
cipienda vita anime: quecunq3 faceret ꝓ euitanda corporis morte, et hoc
cum deſiderio: quia vitam recuperat infinitam: vt deus. cum gaudio enim
facere debet immortalis futurus, que faceret ꝓ differenda morte moritu-
rus. Semper deprecetur deum certus de venia: qui omnibus modis et
ſine omni tedio dubius rogaret poteſtatem eternam. abſtineat a multis li-
citis qui in libertate arbitrij commiſit illiciti. Semper offerat deo mentem
et cordis contritionem: deinde et qḋ poteſt de poſſeſſione: tunc quod offerat
Gene. iiij. deo ſecurus offerat. Reſpexit enim dominus ad Abel et ad munera eius ſ
prius dicit ad Abel q̄3 ad munera eius. Sumens enim mentem quam co
gnouit humilem, et puram et remunerauit eius largitatis munera: Ad
Chaym vero non reſpexit neq3 ad eius munera. mentem enim eius quā
viderat quoniam non cognouit, eius munera non recipit. In iuditio itaq3
cordis conſideranda eſt elemoſina tribuentis: nec iam conſiderandum eſt
quantam ſed qua mente, qua affectione dat qḋ poteſt. Vidua enim duob9
Marci. xij. que habuerat minutis largita, plus oībus poſuit. qui ergo ſua peccata re-
dimere vult temporalium oblatione: caueat prius offerat mentem. Cautus
ſit penitens ne verecundia ductus diuidat apud ſe confeſſionē, vt diuer-
ſa velit diuerſis ſacerdotibus manifeſtare. Quedam eñ vni celat que alijs
manifeſtanda reſeruat. quod eſt ſe laudare et ad hypochriſim tendere: et ſem
per venia carere, ad quam per fruſtra putat peruenire. Paueat preterea quem
vera delectat penitentia: vt non prius ad domini corpus accedat q̄3 con-
fortet illum conſcientia bona, ſed in hac ſeparatione tremendū iuditiū cogitet
vbi et maius et terribilius impenitentes ſeꝑabit in ignem. Doleat ꝙ non-
dum audeat ſummere quem multum deſiderat cibum ſalutarem. Iſti ſunt

digni fructus penitentie, animam captiuam illaqueantes, et in libertate ſeruantes. Cohibeat ſe preterea a ludis, a ſpectaculis ſeculi qui perfectam vult conſequi gratiam remiſſionis. Nam Dyna Iacob filia, et ſi ſe cohibuiſſet et inter ſuos remanſiſſet ab extraneo raptore corrupta non eſſet. Tanto itaque magis ſibi caueat et cohibeat ſe anima, que ſepe vel ſemel rapta et corrupta eſt: timeat iam docta experimento qd ignorauit: virgo eligat quem imitetur: non ſequatur quem animus ſuus damnat ſe enim iudicat qui penitentie fructus non habentem a ſe non elongat: laudat enim et amat quos digne fructificare non ignorat: querat fructus dignos, et ſi non dignos penitentie. Sunt enim fructus digni virtutum fructus qui non ſufficiunt penitentibus. Penitentia enim grauiores expoſtulat vt ſic paſcetur eccleſia Ut pacata dolore et gemitibus mortuis impetret vitam. Hec ille. Gene. xxxiiii.

Lipſi impreſſit Martinus Herbipolenſis Anno noſtre ſalutis Milleſimoquingenteſimoſex=todecimo.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-271184-p0021-9

Dn̄i hermanni hoppen vicarij scē crucis

8° L 1038

ULB Halle 3
005 390 737

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-271184-p0023-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-271184-p0024-6

Canones peni=tentionales ex va=rĳs ſanctoꝝ pon

tificum decretis collecti / quo
rum noticia viris eccleſia=
ſticis nõ minus vtilis
q̃ꝫ neceſſaria.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-271184-p0025-1